

KÁDÁR ERIKA:

ANGLIAI TAPASZTALATOK

Minden szociális szolgáltatást nyújtó intézményben, ahol megfordultam, tapasztalható volt a kliensekhez való viszonynak az itthon megszokottól eltérő módja.

Már az előtérben érzékelhető, hogy ezek az intézmények nem az információ monopolizálásával igyekeznek nélkülözhetetlenné tenni magukat. Mindenütt megtalálható ugyanis egy 1,5 m hosszú, kis rekeszekre osztott tábla, tele különböző prospektusokkal, melyek az adott intézmény szolgáltatásait ismertetik, tanácsot adnak az ügyintézéshez, vagy segítenek abban, hogy adott problémájával hova fordulhat a rászoruló. Lehet a probléma az, hogy nincs munkája vagy lakása, az, hogy a gyereke rosszul tanul, vagy homoszexuális kapcsolatot tart fenn, az, hogy idős családtagja ellátásához segítségre van szüksége, vagy bármi más, amiről úgy érzi, hogy egyedül nem képes megoldani. Minden szolgáltató intézmény gyakorlati munkájában érvényesülni látszanak bizonyos elvek, melyeket nekünk explicit nyíltsággal sosem fogalmaztak meg, valószínűleg azért, mert úgy gondolták, hogy a mögöttük meghúzódó értékek a magyarországi szociálpolitikát is áthatják, ezért ezekről felesleges beszélni. Maximális szabadságot igyekeznek biztosítani az egyén számára a sorsát érintő döntésekben. Azokra is igaz ez, akik korlátozottan képesek csak megítélni helyzetüket (értelmi fogyatékosok, mentális problémákkal küzdők, gyerekek stb.). De ismeretlen fogalom a kényszer-elvonókúra is. Az alkoholista is dönthet, meg akar-e gyógyulni, vagy sem.

Tisztában vannak azzal, hogy maga a segítségkérés ténye, vagy a segítségre való rászorultság a kiszolgáltatottság érzését válthatja ki a kliensben. Tudatosan törekednek a kiszolgáltatottságot fokozó tényezők minimalizálására.

Kerülik a látszatmegoldásokat. Igyekeznek a lehetőségeket igazítani a kliens szükségleteihez, nem pedig az embert bepréselni a kialakult eljárás módok valamelyikébe.

Arra törekednek, hogy a szociális szolgáltatások minél nagyobb körét jogszerűvé tegyék. Így kívánják elkerülni azt a lehetetlen állapotot, hogy valaki a lehetőségek ismerete híján el-eshessen olyan szolgáltatásoktól, amelyek kérvényezés esetén megilletnék őt.

Az államapparátus a polgárok alapvető jogának tekinti, hogy küzdjenek érdekeik érvényesüléséért. A küzdelem

útjai is intézményesültek. A szociális szolgáltatások fontos típusát jelentik például az ún. *voluntaryk*, az önkéntesek szervezetei. Nekem a yorki Önkéntes Szolgáltatások Irodájába (C. V. S.) sikerült eljutnom. Az iroda célja az önkéntes szerveződések támogatása, menedzselése addig, amíg képessé nem válnak az önállóságra. Elmondták a *voluntaryk* megalakulásának módját is. A *voluntaryk* célja mások életnívójának javítása, ezért létrejöttük általában azzal kezdődik, hogy egy-két ember valamilyen problémát észlel, és elhatározzák, hogy megoldást keresnek enyhítésére. A legtöbb önkéntes szervezet a valamilyen egészségkárosodásban szenvedőkön igyekszik segíteni, de gyakori az is, hogy a lakóközösség érdekét képviselik hivatalokkal való vitás ügyekben, illetve valamilyen speciális területen ingyenes jogi tanácsot adnak a rászorulóknak. A *voluntaryk* rendkívül elterjedtek. Yorkban, amely kb. 100 ezer lakosú város, 300 önkéntes szervezet működik. Az egyik *voluntary* például azt vállalja, hogy értelmi fogyatékos vagy testi fogyatékos gyerekeket nevelő családok mellé segítő családot keres, amely időnként egy-egy estére vagy a nyaralás idejére vállalja a gyermek ellátását. A gyermeket befogadó család a gondoskodásért a *voluntarytől* kaphat költségtérítést. A szolgáltatást igénybe vevő család minimális közvetítői díjat fizet. A különbözetet a *voluntary* fedezi adományokból, tanácsi támogatásból vagy egyéb bevételeiből. A legutóbb létrejött önkéntes szervezet olyan egyedülálló, balesetet szenvedett embereknek igyekszik segíteni, akik kórházi ápolásra már nem szorulnak, de még nem képesek a teljes önellátásra. A C. V. S. az ehhez hasonló problémákat felkarolóknak először is segít megkeresni azokat az embereket, akik szintén szívesen segítenének más embereknek. Legtöbbször gyűlést hirdetnek meg az érdeklődők számára. Ezek a gyűlések egyrészt brainstormingként működnek, segítve ezzel a célok, módszerek tisztázását, másrészt „kitermelik” azt a magot, amely a leendő *voluntaryt* életetni fogja. A C. V. S. igazi segítő munkája ekkor veszi kezdetét. A megszerveződés minden nehézségén igyekszik átsegíteni az önkénteseket. Tanfolyam keretében megtanítják őket arra, hogy menedzseljék magukat, milyen forrásokból szerezhetik meg a működésükhöz szükséges pénzt, megtanítják őket a tárgyalás taktikájára, megismertetik velük a könyvelés szabályait stb. Addig, amíg a *voluntary* képes nem lesz az önfenntartásra, ad-

dig olcsó irodahelyiséggel, xerox lehetőséggel is támogatni tudják az önkéntesek szervezeteit. A C. V. S. működéséhez szükséges pénzt 60%-ban a helyi tanács biztosítja. A továbbiakat maguk teremtik elő bevételeikből. Beszélgetés közben kiderült, hogy a *voluntaryk* tevékenysége (például a lakóközösségek esetében) gyakran a tanács ellen irányul. Feltettük azt a kelet-európai ésszel logikusnak tűnő kérdést, hogy tényleg hajlandó-e a tanács ilyesmit finanszírozni? Nem nagyon értették, hogy ez miért probléma a számunkra, hiszen ez is hozzátartozik az állampolgári jogok gyakorlásához... A *voluntaryk* jelentősége abban rejlik, hogy flexibilisek, alkalmasak az új ötletek kipróbálására, szolgáltatásaik vagy ingyenesek, vagy nagyon olcsók. Az állami szociális intézményektől függetlenek, nem a profitérdek, hanem a segíteni akarás működteti őket. Aktivisták ingyen dolgoznak, később esetleg fölvesznek néhány alkalmazottat, vagy klienseik érdekében megfizetnek néhány szakembert. A *voluntaryk* nonprofit szervezetek. A szolgáltatásokat igénybe vevők és a szolgáltatók egyaránt tulajdonosaiknak érzik magukat. Általában jótékonyági szervezetként vannak bejegyezve, ami feltételezi a politikai semlegességet is. Ennek ellenére, ha a használók érdekei úgy kívánják, politikai harcra is bele kell menniük. Ebben az esetben természetesen zsarolhatóvá teheti a *voluntaryt*, ha a tanácstól is kap anyagi támogatást. Példaként elmondták, hogy a konzervatív kormányzati politika egyik megnyilvánulása az, hogy nem könnyű hozzájutni bizonyos esetekben (pl. testi fogyatékosok) a társadalombiztosítási ellátásokhoz. Ezen a területen elválaszthatatlan a segítségnyújtás a politizálástól. Azok a *voluntaryk*, melyek eléggé erősek ahhoz, hogy országos szinten is képviselhessék használóik érdekét, azért harcolnak, hogy tevékenységüket a szociálpolitika részévé nyilváníthatassák.

Bradford városban egy közösségi ház történetével és jelenlegi tevékenységével ismerkedhettem meg. Azon a lakótelepen, melynek központja a közösségi ház, háromezer család él. Hetven százalékukban a családfő munkanélküli. Azért koncentrálták erre a területre, mert az itteni házak állami tulajdonban vannak, ezért elviselhető a lakbér összege. A telep fekvése igen szép. Domboldalon épült, a környékre szép kilátás nyílik. A történet két szálon fut, ezeket a szereplők személye és a közösségért érzett felelőssége sodorja

egy fonatba. A telepen rövid idő alatt két fiatalember — majd hógynem gyerekek — lett öngyilkos. Ez nagyon megrázta a lakókat, és néhány asszonyban megérlette az elhatározást, hogy tegyenek valamit a hasonló tragédiák ellen. Igyekeztek minél több embert rávenni, hogy törődjenek egymással, figyeljenek oda egymásra és főleg a fiatalokra. Amikor már voltak néhányan — főleg asszonyok —, akik szerettek volna beszélgetéseket szervezni az ott lakóknak a közös gondokról, helyet kértek a közösségi házban. Elutasították őket, mert a ház termei foglaltak voltak olyan rendezvények részére, melyek — jöllehet, nem az adott terület lakói vették igénybe azokat — pénzbevételt jelentettek. Az asszonyok és a ház vezetői közti feszültség a nyári szünet kezdetén hágott tetőfokára. A tanítás befejeztével a gyerekeknek nem volt hova menniük, semmiféle biztonságos időtöltés nem volt számukra a környéken. Az asszonyok ezért elfoglalták a kultúrházat. Hat hétig ott aludtak, napközben pedig programokat csináltak a gyerekeknek. Ezalatt a hat hét alatt bíróság elé vitték nézeteltérésüket, azonban számukra kedvezőtlen döntés született. Kötelezték őket a ház elhagyására. Nem sokkal kivonulásuk után a közösségi ház leégett, a tanács pedig megkönnyebbült, hogy a várható további pereskedés így elmarad. Azonban az ott lakók, élükön az asszonyokkal, elkezdtek ostromolni a tanácsot új közösségi házért. Céljuk elérése nem volt könnyű, s mikéntje is tanulságos. A ház fölépült, de nem volt egyetlen ember sem a telepen, aki értett volna a működtetéséhez. Az emberek eljártak ugyan a közösségi házba, de nem érezték magukénak azt. Az esték italozással teltek, és a berendezés viharos gyorsasággal kezdett pusztulni. Segítséget egy jótékonyági szervezettől kaptak, ez biztosított számukra egy népművelőt, aki a környék fiataljaival együtt rendbe szedte a házat, és ritmust adott a ház működésének. Idáig tart az első történet, és itt kezdődik a második, melynek mozgatói ugyanazok az asszonyok, akik a közösségi házért is szívósan harcoltak. Ezt a második harcot azonban már azokért a házakért vívják, melyek családjaiknak adnak otthont. Említettem már, hogy a telep szép fekvésű, olcsó bérű lakásokból áll. A tanács műszakilag megvizsgáltatta a házakat, és olyan szerkezeti hibát fedezett fel bennük, mely lehetlenné teszi a javítást, ezért bontásra ítélte a telepet. A házak 25 éve

állnak, és külsőre semmi jel nem utal az életveszélyre. Ettől persze ez még igaz lehet. A lakók azért szervezkednek mégis a tanács ellen, mert a területet egy építési vállalkozónak akarják átadni a lakásépítéshez járó állami dotációval együtt. A vállalkozó persze nem szociális lakásokat építene, hanem a szabad piacon jó pénzért értékesítené azokat, így az itt lakók elveszítenék lakóhelyüket. A kisjövedelmű és/vagy sokgyerekes családok számára Angliában is gond a lakáshoz jutás. Valamilyen hajlékot köteles ugyan biztosítani a tanács, de a lakás minősége, komfortossága nem garantált. A lakók ezért ragaszkodnak lakásaikhoz. Sikerrült megnyerniük ügyükhöz az előzőekben már említett jótékonsági szervezet erkölcsi és anyagi támogatását. Így nagyobb súllyal tudják képviselni érdekeiket, mintha csak a saját nevükben járnának el. Alkalmaznak egy ügyvédet, aki azt szeretné elérni, hogy a lakók által megalakítandó lakásépítő szövetkezet kapja meg az állami lakásépítési támogatást. Néhány feladatra saját munkanélkülijeiket is alkalmazhatnák. A tanács adóbevételi tervében persze az eredeti terv jobban mutatna, így mindent megtesz, ami tőle telik a lakók tervének keresztülhúzására. Tudatosan igyekszik a telepet lezüllesztetni. A boltokat, a gyógyszertárt, a gyermekintézményeket sorra bezárják, azoknak a házaknak az ablakait, melyekből már kiköltöztek, befalazzák, az ajtókat bedeszklazzák. Az előkert magától is elvadul, megtelek szeméttel, de a házak további pusztulását azok feltörői okozzák. A sok csavargótól a közbiztonság gyorsan romlik, a házak pedig gyorsan ürülnek. A közösségi ház aktivistái ennek a folyamatnak a lassításaért, visszafordításáért küzdenek, remélem nem eredménytelenül.

A mi Családszolgáltató Központjainkhoz hasonló szervezet a Szociális Szolgáltató Iroda. Tevékenységének köre és módszerei pedig lényegesen kiforrottabbak. Ezek az irodák veszélyeztetett gyermekekkel, mentális problémákban szenvedőkkel, mozgássérültekkel és idősek emberekkel foglalkoznak. Ügyfeleiket vagy valamelyik intézmény küldi hozzájuk, vagy az egyik szomszéd jelzi, hogy hol lenne szükség segítségre. Gyakran előfordul, hogy valaki magától jön tanácsot, segítséget kérni. A problémák feltérképezésével nem foglalkoznak. Szerintük lehetetlen, hogy a lakókörnyezet ne vegye észre, és ne jelezze, ha egy családnak vagy egy egyedülállóknak anyagi vagy egyéb segítségre van szüksége. (Ez volt az

egyetlen eset, amikor úgy éreztem, hogy talán téves az elgondolásuk. Náluk is lehet „szemérmes szegény”.)

Engem legjobban az öregek gondozási rendszere ragadott meg. A szolgáltató iroda az otthonukban segíti az időskorúakat. Irigylésre méltóan sokféle a szolgáltatásaik. Az idősök gondozásánál a szükségletek három csoportját: fizikai, egészségügyi és mentális szükségleteket igyekeznek kielégíteni. A házi gondozás hálózatát egyéb szolgáltatások is gazdagítják. Azok részére, akik a magánytól szenvednek, beszélgetőtársat szereznek. Segítséget nyújtanak életvezetési problémák megoldásában, például a nyugdíj beosztásában, vagy pénzt szereznek a rászorulóknak.

Céljuknak tekintik azon családok tehermentesítését is, ahol idős, segítségre szoruló ember él. Van napközi típusú szolgáltatásuk. A nehezen közlekedő idős kérheti, hogy az általa meghatározott időpontban elszállítsák a napközibe, majd hazavigyék. Ha ebéd után otthon szeretne pihenni, de a délutánt ismét társaságban töltené, akkor naponta kétszerre is kérheti a szállítást. A kevésbé önálló öreg számára például lehetséges, hogy heti két napot intézetben töltsön, a többi családjában körében. Ha az idős ember felügyeletet igényel, akkor heti 1×6 vagy 2×3 órában térítésmentesen gondozót igényelhet a család. Jövedelemtől függetlenül a család 2–3 hétre átmeneti otthoni elhelyezést kérhet, hogy pihenni tudjon az időst gondozó személy is. Az elhelyezés magán-személynél is lehetséges. A gondozást vállaló béréhez a tanács is hozzájárul. Üdüléseket is szerveznek a mozgékony idősök részére. A költségek egy részét jótékonságból fedezik.

Mindebből kitetszik, hogy igyekeznek az időskorú embert minél tovább a megszokott környezetében tartani. Amikor ez már külső segítséggel is lehetetlen, akkor javasolják az öregotthonban való elhelyezést. Tisztában vannak azzal, hogy az otthonba kerülés mekkora megrázkódtatást jelent, ezért mindent megtesznek azért, hogy minél simább legyen az új környezetbe való bekerülés. Leeds város 9 kerületében 54 az állam által működtetett öregek otthona működik. Általában 8–10 fős várakozólistája van az egyes otthonoknak. Az otthonokban dolgozók nem egészségügyi, hanem szociális gondozói végzettséggel rendelkeznek. Talán ezért van, hogy az öregek ellátásának fontos, de nem kizárólagos feladata az egészségügyi állapot figyelé-

se. Abban az intézetben, ahol jártam, napközben 13 gondozó látta el a 48 gondozottat. A dolgozók heti 29—39 órát dolgoznak, attól függően, hogy hány gondozottért felelősek. Általában 3—5 személy tartozik hozzájuk. A gondozottért való felelősségük nemcsak a testi szükségletek ellátására korlátozódik, az emocionális szükségleteket is ki kell elégíteniük. Az öregek otthonába való bekerülés és az ottani életkörülmények megismerése jelentette számomra a legnagyobb élményt, ezért igyekszem erről alapos beszámolót adni.

Az intézetbe való felvételt általában az idős házigondozója kezdeményezi. Az intézettel való ismerkedés első fázisában az idős ember még saját otthonában találkozik leendő gondozójával, aki majdan az ő „kulcsmunkása” lesz. Második lépésként elviszik vendégségbe az otthonba, hogy láthassa leendő környezetét. Általában reggeli utánra várják — házi gondozója kíséretében — a beköltözni szándékozót, és ebedre is ottmarasztalják. Házigondozója délután hazakíséri és megbeszéli vele élményeit. Ha úgy dönt az idős ember, hogy esetleg beköltözne az otthonba, akkor 6 hét próbaidőre beköltözhet. Az otthon minden lakójának külön szobája van. (A próbaidősöknek nem mindig tudnak egyágyas szobát biztosítani.) Ez a hat hét a gondozott és gondozója részére egyaránt fontos időszak, mert leteltével az idős embernek gondozójával, családjával egyetértésben döntenie kell arról, hogy tényleges megoldást jelent-e az otthonba költözés. Képes lesz-e beilleszkedni az otthon közösségébe, vagy más módon kell-e gondoskodni róla? A döntés azonban ennek ellenére nem visszafordíthatatlan. Az egyedülálló idős ember lakbérét még egy évig a tanács kifizeti, hogy ha mégis meggondolná magát, vissza tudjon menni régi otthonába. A próbaidő alatt a kulcsmunkás feladata, hogy megismerje az idős embert, szokásait, és megpróbálja az intézetben is megteremteni az ő egyéni létfeltételeit. Az idősek otthona a lakók számára minél nagyobb fokú választási lehetőséget igyekszik biztosítani. Az idős emberek eseményekben szegényebb életében nagy szerepe van az étkezésnek, mert ez örömforrás is lehet, és tagolhatja az idő múlását is. A gondozott reggel és este szabadon választhat, hogy mit, mikor és hol kíván enni. A szobájában egyedül, néhány társával külön étkezőfülkében (ebből több is van), vagy az ebédlőben szeretné elfogyasztani. Ebédre kétfajta

ételből választhat. Bármikor kaphat teát vagy kávét aprósüteménnyel. Eldöntheti azt is, mikor kíván lefeküdni. Éjszaka ügyelet van. Ha valaki dohányozni szeretne, az ügyeletes éjjel is bemegy hozzá, kikíséri vagy megvárja, amíg elszívja a cigarettáját.

Az egyik gondozottnak például az az elképzelése, hogy őt a banán tartja életben, ezért minden nap megeszik egy banánt. A kulcsmunkás feladata, hogy ezt, vagy bármi mászt megvásároljon az idős ember számára. A kulcsmunkás tehát felel az idős ember jó testi-lelki közérzetéért. Elkészíti a gondozási tervet. Ápolja az idős embert, ha beteg. Amikor a leépülése olyan fokú, hogy képtelen az önálló tisztálkodásra, mindig ő az, aki lefürdeti. Testileg-lelkileg a kulcsmunkással van a legszorosabb kapcsolata az idős embernek. Ezáltal a külső segítségre ráutalt ember kevésbé érzi magát kiszolgáltatottnak.

Amíg csak lehetséges, igyekeznek az idős embert az otthonban tartani. Csak ha nincs más megoldás, akkor engedik kórházba. Az otthon lakói általában ott is halnak meg. A haldoklónál ott alhat a családja.

Aki képes felkelni, azt lesegítik a társalgó-ebédlőbe. Ez egy nagy terem, amelyet az asztalok, fotelek, térelválasztók változatos elhelyezésével kellemes kisebb-nagyobb egyégekre bontottak. Itt található egy büfé is, ahol apróbb dolgokat megvehetnek maguknak a bentlakók.

A büfé feltűnően sokféle szeszes italt árul, égetett szeszeket is. Megkérdeztük, hogy nem okoz-e az alkoholfogyasztás problémákat. Az intézet vezetője elmondta, hogy nem tilos az alkoholfogyasztás, a részegség sem, egyetlen feltétel van csak, hogy másokat nem zavarhat, aki iszik.

Az otthon lakói napközben általában a közös helyiségben tartózkodnak, még azok is, akik már képtelenek ürtítésük szabályozására. Őket gondozójuk rendszeres időközönként (akár félóránként is) kiviszi és rendbe teszi.

Az intézetbe hetenként egyszer jön ki az orvos. Az injekciókat a körzeti ápolónő adja be. Van, aki ragaszkodik régi orvosához, ennek sincs semmi akadálya. Az otthon felszerelési tárgyai olyanok, hogy minél több szempontból minél tovább önálló lehessen a bentlakó. Itt is és a mozgássérültek intézetében is hangsúlyozták, hogy maximális önállósághoz próbálják segíteni a segítségre szorulókat, mert csak így lassítható a leépülés, hiszen a nem használt funkciók hamar le-

épülnek. Például a fürdőkád olyan kialakítású, hogy az egyik fal kivehető, ez rendkívül egyszerűvé teszi a ki-be szállást, és lehetővé teszi az önálló tisztálkodást a nehezen mozgó gondozottak számára is. Egy könyvespolcon láttunk több tucat speciális könyvet, mely a már rosszul látó ember számára is lehetővé teszi az olvasást. A szöveg nagyméretű, vastag betűkkel van szedve, talán feleannyi fér rá egy oldalra, mint a hagyományos könyvekben.

Az otthon lakóját beköltözéskor arra ösztönzik, hogy minél több személyes tárgyat hozzon magával. Hozhatja megszokott bútorait is. Ami nem fér el a szobájában, annak a társalgóban, vagy másutt az épületben keresnek helyet. Sajnos kedvenc állataikat nem hozhatják a beköltözők. Az otthonban van már egy kutya és egy kanári.

A kulcsmunkások az idős emberek érdekében pénzkereső tevékenységet is folytatnak, amiből programokat szerveznek számukra. Törekednek arra, hogy a környéken lakó időseket is bevonják az otthon életébe, ezáltal csökkentik az izolációból fakadó problémákat. Az otthonnal átellenben működik egy öregek napközije, ezzel szoros kapcsolatot tartanak fenn. Igyekeznek változatos programokkal is hozzájárulni a bentlakók jó közérzetéhez. Viszik őket a városba sétálni, szerveznek szórakoztató műsorokat. Megszervezték a bentlakók a „lakóbizottságukat” is. Feladatuk, hogy segítsenek a programok kitalálásában, szervezésében. Igyekeznek megoldani mind a lakók egymás közötti problémáit, mind pedig azokat, amelyek a lakók és az otthon vezetői között adódnak.

Engem magával ragadott az, hogy ez az otthon ilyen szellemben közelít az emberekhez. Leépülésük, kiszolgáltatottságuk ellenére is az embert látja bennük, nem pedig munkája „tárgyát”.

Ugyanez a szemlélet hatja át azokat a szociális munkásokat is, akiket a testi fogyatékosokat segítő Forrás Központban ismerhettem meg. Ez az intézmény napközi otthon fiatal felnőttek számára. Céljuknak tekintik, hogy az ide járó fiatalok összes szükségletét kielégítsék, ezért tagjaik képességeire figyelnek, nem pedig fogyatékoságukra. Igyekeznek segítséget nyújtani a fogyatékoságukból fakadó hátrányok mérséklésében, a fogyatékoság ellen-súlyozásában, más képességek kibontásával. Különböző szakköröket és tanfolyamokat szerveznek, ezek egy része

akár megélhetést is biztosíthat számukra. Nagy sikere van például annak az önismereti körnek, amely mozgásérült kamasz lányoknak segít a női szerep feldolgozásában. A napközi rá-nézésre leginkább egy kultúrházra emlékeztet. Szép parkja van, több tűzrakóhellyel, étkezője, mely rendkívül olcsón kínál többféle hideg-meleg ételt, több speciális kialakítású fürdőszoba segíti a tisztálkodást. Reggel 9-től este 9-ig várják tagjaikat. Szerveznek kulturális és sportprogramokat, rendszeresen járnak kirándulni. Félévenként elbeszélgetnek mindenki-vel, értékeli azt, hogyan érzi magát a Forrás Központban, milyen problémái és milyen elképzelései vannak, milyen programokban venne részt. Az intézet munkatársai szeretnék, ha az oda járó fiatalok alakítanák ki a központ arculatát, ezért közösen döntenek el a programokat, és a szervezésbe, lebonyolításba is igyekeznek bevonni látogatóikat.

LÉTKép

Szociálmagazin

A magazin igyekszik minél sokoldalúbb lenni, de alapvetően kétirányú információközvetítésre vállalkozik. Egyrészt folyamatosan és korrektil tájékoztat az új parlament, kormány, minisztériumok, a megalakuló községi, városi önkormányzatok, a különböző szervek szociális elgondolásairól, döntéseiről, intézkedéseiről (a kormányprogram ígéretei, a szociális piacgazdaság, új munkaerőpiaci intézmények, az egészségügy és a társadalombiztosítás megújítása, lakásgazdálkodási reform stb.). Ugyanakkor őszintén és sokoldalúan informál azok fogadtatásáról, bírálatáról, közreadja az állampolgár, a család véleményét, bemutatja a szociális bizonytalanságban élő, veszélyeztetett emberek helyzetét.

A lap tanácsadói és széles körű szolgáltató tevékenységet is folytat a szociális védelemre szoruló milliók számára. Rendszeresen és részletesen közreadja a legkülönbözőbb szociális lehetőségeket, segít az eligazodásban (munkanélküli segély, újrakezdési kölcsön, átképzési lehetőségek, sorkatonák támogatása, alacsony nyugdíjasok segítése, külföldi gyógykezelés stb.). Folyamatosan közli a szociális és egészségügyi alapítványokat, valamint azok megpályázhatóságát.

Helyet biztosít a különböző társadalmi szervezetek (NOE, Lakásbérletk Egyesülete, SZETA stb.) programjai-

nak, akcióinak.

Ír azokról a szervezetekről, egyházakról, mozgalmakról, amelyek felkarolják és segítik az elesetteket, a társadalmi beilleszkedési zavarokkal küzdőket.

Tanácsokkal szolgál az egészséges életmódhoz; a gyógyszereket kiváltó természetes gyógymódok alkalmazásához.

Hírt ad a tömegek által megfizethető turisztikai és sportprogramokról; a családoknak rendezett összejövetelekről, akciókról, a közösségi házak ajánlatairól, diákoknak a szünidei munkalehetőségekről és a nyelvtanulással egybekötött külföldi munkavállalásról. Nagy teret szentel az olvasói leveleknek; orvos és jogász is válaszol a kérdésekre.

Rejtvény, játék, pályázat is helyet kap a magazinban.

Megjelenik kéthetenként, szeptembertől hetenként 32 oldalon.

Ára: 19,— Ft.

LÉTkép
szerkesztősége

JÓ-E A SZOCIÁLIS MUNKÁS ELNEVEZÉS?

Talán tíz éve kezdhettünk itthon tudomást venni arról, hogy a humánus szociálpolitikához az emberközpontú szociális szolgálatok is hozzátartoznak, s hogy e munkákat „ott” szociális munkások látják el. Kapcsolatba kerültünk szociális munkásokat képző iskolákkal, a Szociális Munkások Nemzetközi Föderációjával (IFSW), a Szociális Munkás Képző Iskolák Nemzetközi Szövetségével (IASSW). Ezeknek a kapcsolatoknak és ismereteknek a nyomán javasolták sokan, hogy a nemzetközi érintkezés, megértés könnyítése érdekében éllesszük fel ezt a háború előtt már ismert és használt szakmai elnevezést, a szociális munkást. (Hil-

schler Rezső is így nevezte magát — 1. Esély, 1990/4.)

A gondolat mindazoknak tetszett, akik egyfelől ismerték a nemzetközi fejleményeket, másfelől valahol, ki nem mondottan úgy érezték, hogy a „szociális munkás” kifejezés társadalmi tartalmat hordoz. Azt sugallja, hogy az e szolgálatot végzők sokféle munkát vállalnak, nemcsak pedagógiát (mint a szociálpedagógus elnevezés sugallná), nemcsak szervezőit vagy adminisztrációsát (szociális adminisztrátor, szociális szervező), nemcsak tanácsadóit (szociális tanácsadó); hogy önállóbb szakemberek, mint amit a francia nyelvtérületen gyakran használt „szociális asszisztens” kifejezés sugall.

A kifejezés szakmai elfogadását jelzi, hogy immár 2 éve létezik a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete, s hogy 1990. szeptemberétől hivatalos engedéllyel indul Magyarországon felsőfokú (főiskolai és egyetemi szintű) szociálismunkás-képzés.

A kedélyek mégsem nyugodtak meg. Aki először találkozik a kifejezéssel, értetlenül áll e választás előtt. Sokak szerint a szakma presztízsének tesz rosszat a „munkás” elnevezés. Mások úgy gondolják, hogy a kliensek nem fogják elfogadni az őket segíteni akaró „munkást”. Sokan javasolnak újraresztelést, e célból pályázatkiírást.

Igaz, a neveknek nincs túl nagy jelentőségük. A szenvedélyes vitákat nem erre kellene irányítani. Léteznek azonban olyan újabb európai történések, amelyek azt támasztják alá: a névválasztás elfogadható. Ezek első sorban a (remélhetően Magyarországra is kiterjedő) európai integráció előkészítéséhez kapcsolódnak.

Egyfelől szaporodnak az információk az egyes országokban folyó szociális munkás képzésekről. Ezek közül itt csak egyetlen adatsort közlünk, amely különböző, 1989-ig tartó adatgyűjtésekre támaszkodik:

Az európai szociálismunkás-képzés néhány adata

	Népesség (millió)	Első iskola alapítási éve	Iskolák száma	Hallgatók száma (egy évben)
Belgium	10	1920	23	4 000
Dánia	5	1937	5	800
Egyesült Királyság	56	1896	140	7 500
Franciaország	54	1907	52	6 000
Görögország	10	1945	3	1 000
Hollandia	14	1896	36	26 400
Írország	8,5	1934	3	250
NSZK	61	1899	69	31 000
Olaszország	57	1928	98	—
Portugália	3,5	1935	3	—
Spanyolország	38	1932	28	9 500

Források:

- Brauns, H. J., and David Kramer: Social Work Education in Europe. Eigenverlag des Deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge, 1986.
 World Guide to Social Work Education. Council for Social Work Education for the IASSW, 1984.
 Social Work training in the European Community. Commission of the European Communities. Office for the Official Publications of the European Communities, 1989.

Az Európai Közösség az utóbbi években elég sokat foglalkozott a szociális munka problémáival, többek között azzal is, hogy mennyire legyen „védett”, csak meghatározott képzéshez kapcsolható a szociális munkás megnevezés. E század eleje óta, de főként a II. világháború után, mind világosabbá vált a magas szinten, komplex módon képzett segítők iránti szükséglet. Ekkor vált általánossá világszerte a felsőfokú szociálmunkás-képző iskolák megjelenése. (Pontos számot nem tudunk. A Szociális Munkás Képző Iskolák Nemzetközi Szövetségének — IASSW — csak a képző helyek egy része tagja, de így is 1700 tagszervezetük van. A diplomás szociális munkások kezdeményezték azt, hogy ez az elnevezés most már csak azokra vonatkozzon, akik felsőfokú diplomával dolgoznak a pályán. A kérdésnek az ad súlyt, hogy csak a diplomák kölcsönös elismerése ad lehetőséget a szakemberek szabad, országok közötti mozgására az integrált Európában, s hogy a diplomák ekvivalenciájának értelmezését természetesen megkönnyíti az azonos elnevezés.

E kérdés teljesebb áttekintésére már 1967 óta léteznek törekvések. Ekkor kezdeményezett az Európa Tanács — az ENSZ dokumentációjának és az Európai Gazdasági Közösség tervezetének a segítségével — egy, a szociális

munkások képzéséről képet adó felmérést. Ennek célja akkor az volt, hogy a képzés színvonalának emelését és országok közötti összehangolását szorgalmazzák. A következő 10 évben azonban formálisan kevés előrehaladás történt, noha a szociális munkások és képző intézmények között valóban egyre szorosabb kapcsolatok épültek ki.

1975-ben jött létre az Európai Közösségek Bizottsága (Commission of the European Communities) és a Szociális Munkások Nemzetközi Föderációja (IFSW) között egy összekötő bizottság (Liaison Committee). Ez a bizottság (Liaison Committee). Ez a bi-Európai Közösség elvárásainak megfelelően, a közösség dokumentumaként — eddig két jelentést készített az európai szociális munkás képzésről. Az első 1980-ban, a második 1989-ben jelent meg. — (Ez utóbbi az ún. Coccozza-jelentés, amely az 1986. évi helyzetet tükrözi.)

A jelentés — sok egyéb mellett — arra is kitér, hogy mi a szakmát elvégzők hivatalos megnevezése, hogy ez törvényileg védett elnevezés-e, hogy nem szakképzettek használhatják-e az elnevezést, és hogy előfordul-e (az előbbiektől függetlenül), hogy más szakmákkal keverik a „szociális munkást”. A kérdőív e blokkjára 11 ország adott választ. Ezeket az alábbi táblázat foglalja össze:

A szociális munkás szakma identitás, Coccozza-jelentés, 1989; 1986. évi helyzet

	A szakképzett dolgozók megnevezése	Az elnevezés törvényileg védett-e?	Más használhatja-e?	Keverik-e más szakmákkal?
Belgium	szociális asszisztens	Igen	Nem	Néha
Dánia	szociálom, szociális tanácsadó	Igen	Nem	Igen
Egyesült Királyság	szociális munkás	Nem	Igen	Igen
Franciaország	szociális szolgálat asszisztense	Igen	Nem	Néha
Görögország	szociális munkás	Igen	Nem	
Hollandia	maatschappelijk werker	Igen	Igen	Nem
Írország	szociális munkás	Nem	Igen	Néha
NSZK	szociális munkás	Igen	Nem	Más szoc. szakmával
Olaszország	szociális asszisztens	Nem	Igen	Gyakran
Portugália	szociális munkás	Igen	Nem	Néha
Spanyolország	szociális munkás	Igen	Nem	Nem

Forrás: Social Work training in the European Community. Commission of the European Communities. Office for the Official Publications of the European Communities, 1989.

A további fejleményekről még nincsenek pontos információink, bár néhány jelzés szerint a diplomák egyenértékűségének kidolgozásakor figyelembe veszik a Coccozza-jelentés ajánlásait. Ezek közül az itt vizsgált összefüggésben az a lényeges, hogy a jelentés az elnevezés egységesítését (szociális munkás) és a képzés bizonyos vonásainak közelítését (pl. minimum négy éves felsőfokú képzés) javasolta.

Nem akarjuk minden áron védeni az eddig használt elnevezést — hiszen valóban sok az árnyoldala. Tényleg sokan nem tudják, miről van szó — de hát ezt a többi, eddig nem létező elnevezésről sem tudnák. Tényleg nincs presztízse a munkás szónak — de ez talán valamennyire megszerezhető, ha a szociális munkások jól fogják tenni a dolgukat. (Egyébként egy szakma presztízse sok mindenben múlik — nemcsak a néven.) Azt is valószínűnek tartjuk, hogy nálunk is még sokáig kiterjesztő értelme is lesz a „szociális munkásnak” — hiszen évtizedek foglalkoznak eltelni addig, amíg tényleg szakképzett emberek kerülhetnek a magas szakképzettséget igénylő munkakörökbe. (Végül is csak 30–40 évet késtünk a képzéssel.) Ebben sem fog az ország egyedül állni.

Csupán arról van szó: úgy érezzük, hogy ha vállaljuk — elnevezésében is — a szociális munkás szakma európai identitását, akkor szimbolikusan

is közelebb kerülünk Európához, és talán az is lehetővé válik, hogy mi is bekapcsolódjunk a szociális munkások nemzetközi cseréjébe.

TISZTELT OLVASÓ!

Az új rendszer új folyamatai mellett a szociálpolitika központi kérdéssé válik.

Az ESÉLY ebben a helyzetben körkérdéssel fordul azokhoz, akiket a szociálpolitika ügye érdekel.

Kérjük, körkérdésünkre válaszoljon Ön is.

— A múlt rendszer szociálpolitikájának mely elemeit kellene legradikálisabban megváltoztatni?

— Hogyan változtak azok a társadalmi-politikai feltételek és erők, amelyek ez ideig a szociálpolitika alakulását befolyásolták, illetve meghatározták?

— Vannak-e, s ha igen, melyek azok a szociális rendszerek, eredmények, értékek, amelyek a múlt rendszerből átmenthetők, esetleg továbbfejleszthetők?

— Melyek azok a szociális intézmények, szociális területek, amelyek kiépítése nélkül nem garantálható a következő évek társadalmi stabilitása?

Gondolatainak kifejtését az alábbi címre várjuk: ESÉLY Szerkesztősége, Budapest, 1083 Kun B. t. 2.

101	John G. Gagny: The History of the Movement for the	101
98	Martin G. Gagny: The History of the Movement for the	98
87	Gabor Vajda: An Essay on the History of the	87
74	John G. Gagny: The History of the Movement for the	74
61	John G. Gagny: The History of the Movement for the	61
48	John G. Gagny: The History of the Movement for the	48
35	John G. Gagny: The History of the Movement for the	35
22	John G. Gagny: The History of the Movement for the	22
9	John G. Gagny: The History of the Movement for the	9

CONTENTS

- 3 **Jean-Pierre Jallade:** Issues facing Social Security Systems in Western Europe
- 21 **Csaba Iván:** Private Security and Social Security
- 38 **András Lányi:** Cultural Policy in the First Hundred Days
- 42 **András Semjén:** Educational Policy
(The Balance of the First Hundred Days)
- 47 **Zsuzsa Széman:** Are the Old starving?
- 56 **Ferenc Balipap:** From the History of the Social Policy Education
- 67 **Péter Győri—László Gábor:** This flat is mine!
- 87 **Gábor Vági:** We are brave . . . ?
- 92 **Mária Dér:** About the Probation System of the Youth
- 101 **Lajos György:** The History of the Development Conception

E SZÁMUNK SZERZŐI:

BALIPAP FERENC

népművelő, szociológus
Dombóvár Művelődési Központ és Könyvtár

CSABA IVÁN

közgazda, BKE

DÉR MÁRIA

hivatásos pártfogó, felügyelő

GÁBOR LÁSZLÓ

szociológus, MTA Szociológiai Kutató Intézet

GYŐRI PÉTER

szociológus, MTA Szociológiai Kutató Intézet

GYÖRGY LAJOS

tudományos tanácsadó
ELTE Természetvédelmi Klub

JEAN-PIERRE JALLADE

Institute for Education and Social
Policy, Paris
igazgató

LÁNYI ANDRÁS

író, filmrendező

OROSS JOLÁN

szociológus

SEMJÉN ANDRÁS

közgazda, OT Tervgazdasági Intézet

SZÉMAN ZSUZSA

szociológus, MTA Szociológiai Intézet

VÁGI GÁBOR

szociológus